

שם ד"ה אי נמי. בני ומשולל הוא: אף שגם התוספות הריסב"א הסכימו לזה לענ"ד זוחק הוא לפרש הגמרא כן מדקאמר מהרה ייבנה ביהמ"ק ולפי דברי רש"י הל"ל מהרה יגלה ביהמ"ק וכן הלשון דאיבני דקאמר משמע בנין ממש וכן לקמן (דף נ"ב) דקאמר מאן נהו ד' חרשים ומני משיח ב"ד ומשיח בן יוסף בהדיהו ופי' רש"י משיחים שניהם אומנים לבנין בית-המקדש ע"ש ואם כבר בני ומשולל ירד למטה מאי אומנות שייך בזה וכן מה שאמר במשנה תמיד (פ"ז) ומה שאנו מתפללים בכל תפלותינו ית"ר שיבנה בית-המקדש במהרה בימינו יהיו תפילות שוא כיון שכבר בנה הוא והי' לו להתפלל שיגלה בית-המקדש במהרה ולכן הי' נלע"ד דזדאי שדרש בתנחומא שירד למטה הוא בית-המקדש רוחני שיבא לתוך בית-המקדש הנבנה גשמי כהנ"ס בתוך הגוף וכמו שירד במשכן ובבית-המקדש האש של מעלה תוך האש של מעלה שנבער עבדים וכן נראה במכילתא ודרש מפסוקי מכות לשבחו פעלת ד' שבות המקדש של מעל מכוון כנגד בית-המקדש של מטה ועל זה קאמר מקדש ד' כוננו ית"ר שלעתיד לבא כשימולך ד' לעולם ועד לעיני כל באי עולם ישכון למטה בתוך מקדש שכבר בני הוא ומכוון כנגד בית-המקדש של מטה והיינו שירד למטה תוך המקדש שיבנה ועיין בזוהר פ' וישב שמשמע שם כן אומנם כמו שלמטה בארץ אין משמה בלא גוף כמו כן המקדש רוחני לא יקום בלא מקדש גשמי ולכן אל"ש הלשון בנין בביהמ"ק שלעתי"ג ומה שיש לומר בישוב קושיית רש"י שאין בנין בלילה ובי"ט כתבתי לקמן בתוספ'.

[21] יחזקאל פרק מג

(י) אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעותותיהם ומדדו את תכניה: (יא) ואם נכלמו מכל אשר עשו צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומובאיו וכל צורתו ואת כל חקתיו וכל צורתו וצורתיו וכל תורתו ותורתיו הודע אותם וכתב לעיניהם וישמרו את כל צורתו ואת כל חקתיו ועשו אותם:

[22] רש"י יחזקאל ע"ש

וישמרו - למדו עיפוי המדות מפני שידעו לעשותם לעת קץ, מצאתי, ראוייה היתה ביאה שנייה של עזרא כביאה ראשונה של יחזקאל לבא בזרוע ובנס כדררשיהו ועבור ובנין זה מאז היה ראוי להם כשעלו מן הגולה לגאולות עולם אלא שגל החטא שלא הויל תשובתם הוגנת על מנת שלא לחטוא ויצאו ברשות כורש ובטו לעצמן ויש אומרים בבבל נכשלו בכריתות:

[23] תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נ"א

גמרא. מאן לן דעבידין זכר למקדש? אמר רבי יוחנן: דאמר קרא +ירמיהו+ ל+ כי אעלה ארכה לך וממכותיך ארפאך כגם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה, דרש אין לה - ממלך דבעיא דרשה, ושיאה יום הנף, מאי טעמא? מהרה יבנה בית המקדש, ויאמרו: אשתקד מי לא אכלט בהאיר מזרח - השתא נמי ניכיל, ואינהו לא ידעו דאשתקד דלא הוה בית המקדש - האיר מזרח היתיר, השתא דאיכא בית המקדש - עומר דתרי - דאיבני אימת? אילימא דאיבני בשיתסר - הרי היתיר איכא בית מזרח, אלא דאיבני בחמיסר - מחצות היום ולהלן תשתר, דהא תקן: הרוחקים מתרין מחצות היום ולהלן, לפי שאין בית דין מתעצלים בו - לא צריכא, דאיבני בליילא. אי נמי, סמך לשקיעת החמה.

[24] רש"י ע"ש

לא צריכא דאיבני בליילא - כלומר, לשמא יבנה בליילא חייש, ולא יהו פנייה לקצור העומר עד סמך ליום, ויש טורח הרבה בעומר, שהיו מייבשין אותו באבוס של קלאים, וצוברין אותו שיעור מימין, וטוחנין אותו ברחים של גרוסות, ומניפין אותו בשלשה עשר נפה בגסה דבקה, כדאמרינן התם, וזה שלא יוכלו להתעסק בו מתחילת לילה לא יספיקו להקריבו למחר קודם חצות. אי נמי - דאיבני בחמיסר סמך לשקיעת החמה, והיא היא, ואי קשיא דבליילא אינו נבנה דקיימא לן בשבועות (טו, ב) דאין בנין בית המקדש בלילה, דלתיב וביום הקיים ולא בחמיסר שהוא יום טוב, דקיימא לן בשבועות (שם, טו, ב) דאין בנין בית המקדש דחמה יום טוב, הני מילי - בנין הבנין ביד אדם, אבל מקדש העתיד שאנו מצפין בני ומשולל הוא יגלה ויבא משיח, שאמר (שמות טו) מקדש ה' כוננו ית"ר.

[25] ועי' גם תוס' שפרשו כר"ש, וכן ראשונים נוספים כאן.

[26] ספר הלכות א"י לרבינו יעקב בעל הטורים ז"ל "הטור" ז"ל בדף י"ב הלכות ארץ-ישראל "דן קדושת הארץ" סעיף א' "לענין קרבן ובזמן הזה אם היה מקום הבית ברשותי ויהיה לי מי שיעיד על מקום המזבח היה אפשר שנטל להקריב קרבנות.

[27] וכן מצאנו במלבי"ם בפירושו יפה לקץ שעל ספר דניאל י"ב ז"ל "וכשתחשוב מאז אלף גמתיים ותשעים כולו בשנת ד' אלפים ש"ג שמאז מתחלת אפשרות הגאולה שיגאלו בכל עת שיזכו וכו' ומדע כי בעת ההוא נתן רשות מהקיסר לבנות בית-המקדש בירושלים וגם נבנה מאת היהודים על פי פקודת הקיסר ויליוס בהוצאה רבה וכו' מבואר שאז היה אפשרות לפקודה רק שגרמו העובדות (ובטל הבנין) ומעת היתה אשרי המחכה כי אם יזכו וישעו גם באמצע הזמן."

[28] רמב"ן במדבר פרק טז פסוק כא

...ועוד כי מלבד המנין היה עונש על העם מתחלת דבר, כדתיב (ש"ב כד א) ויוסף אף ה' לחרות בישראל ויסת את דוד בהם. וכתב שם רש"י לא ידעתי על מה. ואני אומר בדרך סברא, שהיה עונש על ישראל בהתאחר בנין בית הבחירה, שהיה הארון הולך מאהל אל אהל כגו בארץ ואין השבטים מתעוררים לאמר נדרוש את ה' ובבנה הבית לשמו, כענין שאמר (דברים יב ה) לשכנו תדרשו ובאת שמה, עד שנתעורר דוד לדבר מימים רבים ולזמן ארוך, שאמר (ש"ב ז א ב) ויהי' לי ישוב המלך בביתו וכו' הניח לו מסיב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית אדוני וארונ ה' איתי שם בבתוך היריעה. והנה דוד מנעו השם יתברך מפני שאמר (דה"א א כב ה) כי דמים רבים שפכת ארצה לפני, ונתגמו עוד הבנין עד מלוך שלמה. ואלו היו ישראל חפצים בדבר ונתעוררו בו מתחלה היה נעשה עם אחד מהשופטים או בימי שאול, או גם בימי דוד, כי אם שבטי ישראל היו מתעוררים בדבר לא היה הוא הבונה אבל ישראל הם היו הבונים, אבל כאשר העם לא

[29] תוספות יו"ט מעשר שני פרק ה'

כי בנין בית-המקדש קודם למלכות בית דוד כדאינא בירושלמי אמנתין. וכל שכן קודם לתחילת המתים. ומהו ודאי קשיא להראב"ד דהואיל והתמי עצמו לא היה אלא לכשיבנה בית-המקדש. וממילא בטל הטעם וא"כ מה צורך לתנאי. וגם בזה יש לי להליץ בעדו מזה הירושלמי שביט-המקדש עתיד להבנות קודם מלכות בית דוד. ונמצא ששעד מלכות בית דוד יהיה לאויבים קצת ממשלה עלינו וכמו שהיה בתחלת בית שני. ובשלום האויבים בו יהיו בירושלים. עדין לא נתבטל הטעם לגמרי. לפיכך הוצרכו לתנאי שהבית דין שבאותו דור יחזרו הדבר לכמות שהיה על פי זה התנאי.

[30] ירמיהו שלמח (סידור יעב"ץ)

בנה ביתך ככתחילה וכוכן מקדשך על מכונו והראם בכינים ושמחת בתיקונו. והל כלאור הוא כפול לשון ובפרט מ"ש בנה ביתך ככתחיל' הרי לא יהי' ככתחילה רק יהיה לא שזג ומ"ש וכוון מקדשך הו"ל לומר וכוון אותו ככתחילה. אך נראה דכאן מרמז מ"ש התו"ס במסכת מעשר שני דתחילה יהיה נבנה הבהמ"ק ע"י מלכות ואו"ל יהיה בנין שלו ית' באש ולכך מדויק זה היטב בטוסח התפילה דתחילה אלו מבקשים בנה ביתך ככתחילה ע"י אדם ואח"כ וכוון מקדשך שיהיה על ידך ית' על מכונו והראם בכינים ודו"ק וא"ש.

[31] גבורות ארץ, תענית י"ז

מיהו בהא יש לומר דבנין בית-המקדש קודם למלכות בית דוד דהיינו ביאת הגוגל, וכדאמרין בירושלמי פרק ה' דמעשר שני גבי כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד ותנאי היה הדבר שאימתי שירצו יחזרו הדבר לכמות שהיה רבי יוסי אומר משחרב בית-המקדש היה התנאי ותנאי היה אימתי שיבנה בית-המקדש יחזרו הדבר לכמות שהיה. וגרסין על בירושלמי זאת אמרת שביט-המקדש עתיד להבנות קודם למלכות בית דוד, והשתא אפשר לומר דאין יום קבוע לבנין בית-המקדש אלא כל ימות השנה ראוי לבנינו.

מתוך מאמר של הרב בשנת תרע"ה, (מבוא באגרות

123

היראה ב): הנהגה דברי חז"ל מורים במקומות אין מספר. ומפורש ב"ו ירושלמי דמעשר שני המפורסם. "זאת אפסוד שבין בית המעשר סודם למלכות בית דוד..."

[32] פסחור ופרח פרק הששי

אחר שהענין כן הנכנס היום שאנו טמאים במקום הבית חייב כרת. והסכים בזה מה"ר ברוך ז"ל גם כי אמר אלי בירושלם כשהבאתי אליו זה הספר לעבור עליו ולהגיהו שרבים הנבוא דפרש ז"ל אמר לבא לירושלם והוא בשנת שבע עשרה ואלף הששי ושקריב קרבנות בזמן הזה ואני מסרתי להשלים עמו המלאכה לא ושלאתי מה נעשה מטומאתנו ואנא הכהן המיוחס. אנכי ברוך לפני שילה שב למקומי חכרתי הלכה שאין לחוש על הטומאה כדאמרינן בתמורה פרק י"ב בקרבנות שקרבנות צבור דחזין את השבת ואת הטומאה וזה כגון שיהיו רוב הכהנים טמאין מקריבין הקרבנות.

[33] זה אלי ואמנו וכו' ואומר התרגום דין אלוקי ואבני ליה מקדש וכו' וזה לשון "אבן-עזרא" ואמרו"ו אושיבהו בנה.

[34] ספר תהינוד מצות צ"ת

לבנות בית לשם ה'. לבנות בית לשם ה' כלומר שנהיה מקריבים שם קרבנותיו אליו ושם תהיה העליה לרגל וקייבין כל ישראל בכל שנה שאמר ועשו לי מקדש וכו'... ומהגת מצוה זו בזמן שרוב ישראל על אדמתן, וזו מן המצוות שאינן מוטלות על יחיד כי אם על הציבור כלו כשיבנה הבית במהרה בימינו תקייים מצות עשה.

[35] מתוך שמונה קבצים

הנ"מ. הכח המה"ה את נשמת ישראל, היא העריגה הנפלאה לבנין בית המקדש, ולהחזרת כבודו בתכלית שלמותו האידיאלית המקווה, שרק צפיה זו מרוממת את רוח כל הדורות כולם, לדעת שיש תכלית נשגבה לחייהם והמשכס ההיסטורי.

לקט מסורות בענין בנין בית-המקדש השלישי

בית-המקדש בידי שמים: 16,17,24,25

תקדימים לנסינות לבנות את בית-המקדש השלישי: 27,32

בית-המקדש - בידי אדם: 1,2,3,10,11,12,13,14,15,18,22,26,28,31,33,34

גם מרדכיב קוק מעלה אפשרות שיבנה בית המקדש לפני בוא המשיח 35,9

בית-המקדש - שילוב של בנין בידי אדם, ובידי שמים: 20,30

מחלוקת בבלי וירושלמי האם המשיח קודם למקדש, או שמא המקדש קודם למשיח: 29,31

פרטים שונים הקשורים לבנין בית-המקדש: 3,4,5,6,7,8

נחיות קדושת מקום המקדש גם אחרי החורבן, ואיסור כניסה לכל אדם למקום המקדש עצמו: 9א

28 לרמב"ן, גם שופט ולא דוקא מלך בונה המקדש,

9 מיר הרב: יתכן שהמקדש ייבנה לפני משיח ובזוהר

ונפלאות, וכל הבעיות ההלכתיות יפתרו.

ניהול בית המקדש {חלוקת תפקידים}

- 15. כימי המועדות כלם ובראשי חודשים היו הכהנים תוקעים בחצוצרות ב"ה הקיבו הלוים אמרין שיה שטאמר וביים שמתחכם ובמועדיכם ובראשי חודשים ותקעתם בחצוצרות, החצוצרה היתה נעשית מן עשת של כסף, עשה אותה מן הערשאת של כסף כשירה, משאר מיני מתכות פסולה, והחלילין שהיו מנגנין בוק היה אבוב שלוף של קנה, מפני שקילו ערב ולא היה מוחלף אלא באבוב יחיד מפני שהוא מוחלף יפה.
- 16. זה שעל הצלצל הוא המעמיד כל המשוררים על פי כלי שיר שסועדין עם הלוים כמו שביארנו.
- 17. זה שעל הפיקודות הוא מפייס בין הכהנים בכל יום עד שיהיה כל איש ואיש עושה מלאכתו שזכה בה בפייס, וד' פעמים היו מפייסין בכל יום ובהלכות תמידין אבאר כיצד היו מפייסין.
- 18. הממונה שעל הקצבים הוא שפוסקין עמו שימכור הקנים לקרבנות כך וכך בסלע וכל מי שהוא חייב תורמים או שני בני יונה יביא והיה למקדש.
- 19. זה שעל התרתמת הוא שמקבל דמי הנסכים ממחוייבי נסכים ונותן להם תותמות וזה שעל הנסכים הוא שמוכר הנסכים. ... רמב"ם הלכות
- 20. יד. הכהנים מפני שהן עומדין על הרצפה תמיד ואוכלין בשר הריבה ואין עליהן בגדים כשעת העבודה אלא תלוק אחד הם חולין במעיהן, לפיכך מעמידין ממנה אחד שיהיה מביא אתו ומביא על תולדותיו ועוסק בהו תמיד הוא ראשי שותת ידו.
- 21. וכן ממנין אחר להיות חופר בורות ושיחין ומתקן הכורות של רבים כדי שיהיו המים מצויין בירושלים לכל אחד מיושביה ולכל עולי הרגלים.
- 22. ואחד ממונה על כל צמני לחם הפנים והוא מתקן כל מלאכתו, ואחד ממנה על כל צמני הקטורת והוא מתקן מלאכתו.
- 23. זה שעל הפרוכות ממונה על כל אורגי הפרוכות והרוקמן בהן שיהיו מוכנות להיכל ולשערים, ושתי פרוכות היו עושין בכל שנה להבדיל בין הקדש לקדש הקדשים.
- 24. זה הממונה על מעשה בגדי כהונה עוסק בהכנסת בגדי כהנים הדייטים ובגדי כ"ג ובאריגתן ומתחת ידו נעשה הכל ולשכה היתה לו במק
- 25. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ד ג. משה רבינו חלק הכהנים להן משמרות, ארבעה מאלעזר, וארבעה מאיתמר, וכן היו עד שמואל הנביא, ובימי שמואל חלקם הוא דוד המלך לארבעה ועשרים משמר, ועל כל משמר ומשמר ראש אחד ממונה, ועולין לירושלים לעבודה משמר לכל שבת, ומיום השבת ליום השבת הן מתחלפין משמר יוצא והאחר שהוא אחריו נכנס, עד שיגמרו וחוזרין חלילה.
- 26. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ד יב. וממנין כ"ג הוא ראש לכל הכהנים, ומשחזיו אותו בשמן המשחה, ומלבישין אותו בגדי כהונה גדולה שנאמר והכהן הגדול מאחיו אשר יצק ג'גו, ואם אין שם שמן המשחה מרכיבין אותו בבגדי כהונה גדולה בלבד שנאמר אשר יצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים, כשם שמתרבה בשמן המשחה כך מתרבה בבגדים.
- 27. אין מעמידין כ"ג אלא כ"ד של אחד ושבעים... ממנין כהן אחד יהיה לכ"ג כמו המשנה למלך והוא הנקרא סגן, והוא הנקרא ממונה ויהיה עומד לימין כהן גדול תמיד וזה כבוד הוא לו וכל הכהנים מתחת יד הסגן. (יש לו שני סגנים, ועד שבעה אמרכלין ובהם המפתחות ושלושה גזברים)
- 28. (הש"ה: רצוי מאד לקבוע לימנך קבוע בהלכות בית המקדש).
- 29. לענין קצבים (ק"ל) פ"ג
- 30. קשנה בורה סימן עד ס"ק ג

- 1. כתב הרב אלקבן (בעל זכר חדי בספר נעים ומירח ישראל): רבים חשבו כי מעלת ארץ ישראל הלא היא בהיות עם ישראל בה, ושתיעוד מעלתה בהיעדרם... וזה טעות כידם.
- 2. אבל דע כי שלימות ארץ ישראל היא בעצמותה ממש, כי היא היתה הנקודה הראשונה בבריאה.
- 3. רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק שני א. המזבח מקומו מכוון ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם, שנאמר זה מזבח לעולה לישראל, ובמקדש נעמד יצחק אבינו שנאמר ולך אל ארץ המוריה ונאמר כדכרי הימים יוחל שלמה לבנות את בית יי בירושלים בהר המוריה אשר נראה לדוד אביו אשר הכין במקום דוד ברן ארנן היבטי.
- 4. ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועמד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה, והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא.
- 5. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ז א. המשה עשר ממזבין היו במקדש וכן ממנין לעולם על כל דבר מט"ו דברים אלו ממונה אהרן, ואלו הן: (א) על הזמנים, (ב) על נעילת שערים, (ג) על השומרים, (ד) על המשוררים, (ה) על הצלצל עם שאר כלי שיר, (ו) על הפייסות, (ז) על הקנים, (ח) על הזותמות (ט) על הנסכים, (י) על החולין, (יא) על המים, (יב) על מעשה לחם הפנים, (יג) על מעשה הקטורת, (יד) על מעשה הפרכת, (טו) על מעשה בגדי כהונה. +/השגת הראב"ד/ אחד על הזמנים וכו' עד על מעשה בגדי כהונה. א"א ולמה לא מנה הממונה על הפקיע והוא מכין הפתילות.
- 6. כל אחד ואחד מממנין אלו תחת ידו אנשים הרבה, כדי להכין המלאכה שהוא ממונה עליה, זה שעל הזמנים הוא ואנשיו משמרים את הזמנים כיון שיש עת הקרבן מכריז הוא או אחד מאנשיו וכיון שישמע קולו יבוא כל אחד למלאכתו.
- 7. זה שעל נעילת שערים על פיו נועלין ועל פיו פותחין ואין התוקעין תוקעין בכל יום לפתיחת השערים אלא ברשותו ובכל יום תוקעין במקדש שלש תקיעות לפתיחת השערים תקיעה תרועה ותקיעה.
- 8. זה שעל השומרים הוא איש הר הבית שמסבב על הלוים בכל לילה וכל מי שישן על משמרו מלקה אותו במקלו ושורף את כסותו.
- 9. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ג א. ורע לו כולו מובל לעבודת המקדש שנאמר בעת ההיא הבדיל יי את שבט הלו, ומצות עשה להיות הלוים פטיין ומכנין לעבודת המקדש בין רצו בין שלא רצו שנאמר ועבד הלו הוא את עבודת אהל מועד, וכן לר שקבל עליו כל מצות ליה וכן מברך אתו אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולו.
- 10. עבודה שלוף היא שיהיו שומרין את המקדש, ויהיו מן שוערין לפתח שערי המקדש ולגזיף ולתותיו, ויהיו מן משוררין לשורר על הקרבן בכל יום, שנאמר ושור בשם יי אלהיו ככל אהיו הלוים, אי וזה שירות שהא בשם יי וזו אמר זו שירה, ומי אמר שירה על כל עלות הציבור והעבד ועל שלמי עצרת בעת ניסוך היין...
- 11. זה שעל המשוררים הוא כורך בכל יום המשוררים שעומדים על הזוכן לומר שירה בפה, ועל פיו תוקעין על הקרבנות...
- 12. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ג ג. לוי האנן מותר לעבד ולשורר, ואין פותחין משנים עשר לויים עומדים על הזוכן בכל יום לומר שירה על הקרבן ומוסיפין עד לעולם ואין אומרים שירה אלא בפה בלא כלי שיעקר השירה שהיא עבודתה בפה, ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכל שיר, מן לויים ומן ישראלים מחוסין המשאין לכהונה, שאין עלה על הזוכן אלא מיוחס, ואין אלו המשוררים על פי הכלים שלין למנין השנים עשר.
- 13. ומשני נבליים ולא מוסיפין על ששה, ואין מתחין משני חלילים ולא מוסיפין על שנים עשר, ואין פותחין משתי חצוצרות ולא מוסיפין על עשרים ומאה, ואין פותחין מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם, והצלצל אחד בלבד.

במקדש אשר בירושלים במקום קודש הקדשים: